

2011. DECEMBER 16. PÉNTEK

1PÉTER 1,13–25

DR. PERES IMRE

Szentek legyetek!

^{1,13}Ezért tehát elméteket felkészítve, legyetek józanok és teljes bizonyossággal reménykedjétek abban a kegyelemben, amelyet Jézus Krisztus megjelenésekor kaptok. ^{1,14}Mint engedelmes gyermekek ne igazodjatok azokhoz a korábbi vágyaitokhoz, amelyek tudatlanságotok idején voltak bennetek, ^{1,15}hanem - mivel ő, a Szent hívott el titeket - magatok is szentek legyetek egész magatartásotokban, ^{1,16}úgy, amint meg van írva: "Szentek legyetek, mert én szent vagyok." ^{1,17}Ha pedig mint Atyákat hívjátok őt segítségül, aki személyválogatás nélkül ítél meg mindenkit cselekedete szerint, félelemmel töltsétek el jövővénségeitek idejét, ^{1,18}tudván, hogy nem veszendő dolgokon, ezüstön vagy aranyon váltattatok meg atyáitoktól örökölt hiábavaló életmódotokból, ^{1,19}hanem drága véren, a hibátlan és szeplőtelen Báránynak, Krisztusnak a vérén. ^{1,20}Ő ugyan a világ teremtése előtt kiválasztatott, de az idők végén jelent meg tiérteket, ^{1,21}akik általa hisztek Istenben, aki feltámasztotta őt a halottak közül, és dicsőséget adott neki, hogy hitetek Istenbe vetett reménység is legyen. ^{1,22}Tisztítsátok meg lelketeket az igazság iránti engedelmességgel képmutatás nélküli testvérszeretetre, egymást kitarotán, tiszta szívből szeressétek, ^{1,23}mint akik nem romlandó, hanem romolhatatlan magból születettek újjá, Isten élő és maradandó ígéje által. ^{1,24}"Mert minden test olyan, mint a fű, és minden dicsősége, mint a mező virága: megszárad a fű, és virága elhull, ^{1,25}de az Úr beszéde megmarad örökké". Ez pedig az a beszéd, amelyet hirdettek nektek.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Miközben az előző nagyobb egységben az apostol Isten nagy szeretetét énekelte meg, most annak gyakorlati vonatkozását írja le. Igazuk van azoknak, akik azt mondják, hogy itt nincsen éles határ a hitvallási és etikai témák között, mert együtt tárgyalja a szerző a gyülekezetre vonatkozó parenetikus felhívásokat.¹ Viszont úgy dolgozik a témákkal, hogy összefüggésbe

hozza őket Isten nagy cselekedeteivel. Szavai igazolásához két ószövetségi hivatkozást is használ: az egyik kultikus szövegekből való (3Móz 11,44-45), a másik meditatív jellegű (Ézs 40,6-8). A metaforák célja: emlékeztetni Isten régi munkájára, amely az apostol egyházában az igehirdetés által újra aktuális. Hiszen ha az apostol keresztyénei megtértek korábbi pogány életükből, most minden igyekezetükkel arra kell törekedniük, hogy hittel és félelemmel folytassák életüket, amíg jövővénsorsuk itt a földön nem telik le. Ebből kifolyólag fontos hangsúlyt kap az élő hit, amely eszkatologikus reménységgé teljesezhet ki.

Exegetikai megjegyzések

13–16. vers

Az apostol a levéolvasók értelmére apellál. Gondolataikban, ill. gondolkodásukban (διάνοια: elme) olyan állapotba kell hozniuk magukat, mint amikor az arató munkás felövezi magát (ἀναζώννυμι: felhajtani, körülkötni) dereka körül a munka előtt, hogy ruhája ne akadályozza őt a munkában. Így kell felkészíteni a gondolkodást, hogy fegyelmezett legyen figyelni az Úrra, helyesen értelmezni az élet jelenségeit, és képes legyen józanul (νήφω) és teljes bizonyossággal (τελείως) reménykedni Jézus Krisztusban. A tényleges

¹ Josef B. SOUČEK, *Dělná víra a živá nadeje* (Munkálkodó hit és élő reménység), Praha, Kalich, 1968, 119.

reménység (ἐλπίζω) tárgya és egyben alapja is a kegyelem (χάρις), amelyben majd Jézus megjelenésekor részesülnek. Mivel Jézus megjelenése eszkatologikus várakozás tárgya, ezért fontos a jelen időben való kitartó reménység. De a reménység sem lehet önmagában erős, hacsak Isten kegyelmével alá nem támasztja, mert hány és hány olyan reménység van, amely vak, és nem jut soha teljességre. Ez a hangsúly azért is lehetett aktuális, mert a péteri keresztyének korábban olyan zsidók vagy pogányok voltak,³ akik saját vágyaik (ἐπιθυμία) szerint éltek. A vágy is bizonyos értelemben reménység, de önző és rövidlátó. De amikor megtértek Krisztushoz, új életre keltek, de a régi élet mindig árnyékként követi az új életben járó keresztyént. Ezért vigyázni kell, hogy vissza ne csússzon (συσχηματίζομαι: hozzáigazodni). Igaz, ez is jellemezte életüket, de ez az ő tudatlanságuk állapotához (ἄγνοια) tartozott, amikor még nem ismerték és nem értették a megváltás lényegét. Most már másképp kell élniük. Ez a „másképp“ a szentté létel követelménye, aminek az egész életre kell kihatnia (ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ). Ha eddig saját vágyaikhoz igazodtak, most az Istenhez kell igazodniuk, aki Szent, és aki azt kívánja, hogy az övéi is szentek (ἄγιοι) legyenek. Ezt erősíteni kívánja a szerző az ószövetségi idézettel. Több helyről eredhet: pl. vagy 3Móz 11,44-45, esetleg 3Móz 20,7 vagy 3Móz 19,2 anyagából. Mindenképpen kultikus szövegről van szó, amely a tényleges tisztaságot és szentséget követeli Isten imádóitól. Ugyanis akik Istenhez közel vannak, azoknak az Isten (Atyjuk) szent természetét kell tükrözniük. Jézus is ezt követelte követőitől és Isten igaz imádóitól (Mt 5,48). Az apostoli egyház sem járhat más úton.

17–19. vers

A szent tárgy (áldozat) és az oltár között nagyon szoros, szinte titokzatos a kapcsolat. Ilyen különös a kapcsolat az áldozó és az áldozatot Fogadó között. Ha Isten szent, akkor az imádói is szentségében részesülnek, ahogy ők is részesítik az Istent áldozatukban. Ilyen bensőséges és meghitt az oltár körüli kapcsolat Isten és népe között. Ez bizalomra jogosítja fel népét, ezért az egyház népe Atyának nevezheti a Szent Istent, aki egyben Jézus Krisztusnak is Atyja. Az egyik oldalon segítségül hívhatják őt, és támaszkodhatnak oltalmára, de tudniuk kell, hogy Isten nem személyválogató és személyválogatás nélkül (ἀπροσωπολήμπτως) viszonyul az emberekhez. Mindenkinek életét-dolgát igazságosan fogja megítélni. Ezért megfontoltan kell élni, nem önmaguknak, hanem Istennek tetszően, vagyis félelemmel (φόβος) kell betölteniük földi idejüket, ami nem más, csak egy átmeneti idő, ideiglenesen tartó: a jövevényesség (παροικία) ideje. A keresztyén ember azért sem élhet magának, mert az apostol szerint drága áron váltott meg. Ez az ár nem fejezhető ki emberi értékrenddel: ezüst vagy arany értékben, ami Isten és az örökévalóság előtt veszendő, mulandó és romlandó (φθαρτός). A megváltásnak nemcsak „értéke“ van, hanem „mélysége“ is: mert itt azt is felhossa az apostol, hogy honnan, miből váltotta meg őket az Isten. Az itt megfogalmazott igazság nagyon fájdalmas lehet minden apának (szülőnek) és gyermeknek: *az atyától örökölt hiábavaló életmódtól*. Pedig minden szülőnek az az óhaja, hogy gyermekére javakat hagyjon, és hogy jó életet biztosítson gyermekének; de ahol a szülő is téves vagy bűnös úton jár, ott gyermeke sem lehet biztonságosabb helyzetben – ő is veszedelembé rohan utána. A hiábavaló életmód egyrészt öröklődik az ősoktól (πατροπαράδοτος), ugyanakkor ezt tanulja a gyermek a maga iskoláskorában vagy tanulmányai-
ban,⁴ valamint könnyen hozzá lehet szokni. Talán nem genetikai öröklődésről beszél az apostol (bár azt sem lehet kizárni), hanem sokkal inkább az életfelfogásról, magatartásról és az életviteli módról (ἀναστροφή). Az apostol a Krisztus nélküli életmódot hiábavalónak (μάταιος) nevezi. Ez magában foglalja a „haszontalan“, „üres“ vagy „ostoba“ jelzőket is. Ilyen életmódot hagynak a szülők gyermekeikre? Hogyan lehet ebben élni, vagy ebből kijutni? Az apostol szerint a kiút ebből: megváltás (λυτρόω) Krisztus által. Mert egyedül Jézusnak, mint mennyei Báránynak a vére az az erő és út, amely kivezet a labirintusból, és megszabadít a bűnös földi élet halált hozó megkötözöttségeiből. A hiábavaló élettel szemben a Krisztusban nyert élet értéke drága, amilyen drága (τίμιος) az ő vére. Csak ez volt képes elvenni vagy „túlfizetni“ a világ bűneit (Jn 1,29 Zsid 9,14). Ennek tudatában a péteri, de mindenkorai egyház is csak hálával viszonyulhat a Báránnyhoz, és csak félelemmel töltheti el jövevényisége idejét a földön.

² Heinrich RENDTORFF, *Getrostes Wandern. Eine Einführung in den ersten Brief des Petrus*, Berlin, Furche-Verlag, 1936, 31.

³ Nem ismerték (jól) az Istent. Vö. Zsolt 79,6; Jer 10,25; ApCsel 17,30; Gal 4,8.

⁴ Nem kerülhetjük el itt azt a benyomást, hogy a péteri egyház tagjai olyan görög-hellenisztikus életmódot és kultúrörökséget ápoltak, amit „bölc“ elődeik műveltek és hagytak hátra. Eszerint a levél szerzője kritikát gyakorol olvasói hellenista műveltségű gondolkodása vagy képzettségével szemben, amit ő a krisztusi hit szempontjából hiábavalónak nevez: vö. W. SCHRAGE, *Der erste Petrusbrief*, in: H.BALZ-W.SCHRAGE: *Die Briefe des Jakobus, Petrus, Johannes und Judas*, NTD 10, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1985, 75.

20–23. vers

Isten különös belső titkaiba enged most az apostol betekinteni, amikor arról szól, hogy Isten már a világ teremtése előtt választotta ki Jézust.⁵ Nagyon röviden tárgyalja Jézus pályáját, amikor mondja, hogy 1. megjelent (az elhatározott időben = az idők végén), 2. Isten feltámasztotta őt a halottak közül, 3. dicsőséget adott neki (felmagasztalta vagy megdicsőítette őt). Az apostoli és majd a posztapostoli korban gyakran került teológiai eszmélődések középpontjába Jézus származása, élete és felmagasztalása. Leginkább a hitvallásszerű vitákban vagy szövegekben kerül ez elő.⁶ Itt is érződik a hitvallásszerű hangsúly. Ez a krisztológiai körmondat azzal nyer indoklást, hogy a péteri keresztyének tudatosítsák: mindez azért történt Krisztussal, hogy az ő hitük reménységgel párosuljon. Bizonyára azért, hogy látva Jézus életútját (szenvedését és feltámasztását, majd felmagasztalását is), önmaguk helyzetére nézve is reménykedjenek abban, hogy Isten őket sem fogja elhagyni a szenvedésben, hanem akkor a világ kezdete előtt (πρὸ καταβολῆς κόσμου) már rájuk is gondolt, amikor készítette Jézus földi útját, hogy érettük (δι' ὑμᾶς) is jöjjön, és hogy nekik is legyen reménységük. Ez a kijelentés azonban arra is fényt vetít, hogy a péteri egyház érezte magát olyan eszkatologikus időben, amelyről az apostol azt mondja: „az idők végén” (ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων). Vagyis hogy nemcsak az apostoli, hanem a posztapostoli egyház is abban a hitben élt, hogy Jézus megjelenésével a világ utolsó ideje állt be.⁷ Ez nem kis gondot fog jelenteni az egész későbbi keresztyénségnek, hogy hogyan oldja fel ezt az időkomponensi feszültséget.⁸ A korai Krisztus-várás maga után vonja, hogy a keresztyének készüljenek fel fogadására, tehát úgy éljenek, ahogy méltó. Majd ezután több kegyességi magatartásbeli formát és etikai útbaigazítást sorol fel: tisztítsák meg lelküket, hogy engedelmeskedhessenek az igazságnak, hogy a testvéreket képmutatás nélkül szeressék (φιλαδελφία) és hogy egymáshoz kitartóan ragaszkodjanak őszinte szeretetben (ἀγαπάω). Ezt azért tartja lehetségesnek az apostol, mert meg van győződve, hogy keresztyénei újjászülettek – nem test szerint, hanem Lélek szerint, romolhatatlan (ἀφθαρτος) magból, ami alatt ő Isten élő (ζῶντος) és ható, azaz maradandó (μείνουτος) igéjét érti (λόγος). Nem véletlenül cseng itt egybe az ige és az Ige.

24–25. vers

Az apostol szárnyaló gondolatai végén egy ószövetségi idézet segítségével utal vissza arra a valóságra, hogy milyen törekeny az emberi élet, és milyen maradandó az Úr beszéde: *"Mert minden test olyan, mint a fű, és minden dicsősége, mint a mező virága: megszárad a fű, és virága elhull, 25de az Úr beszéde megmarad örökké"*. Az idézet Ézs 40,6-8-ból való, némi átszerkesztéssel. A kép a természetből való, és jól mutatja a fű és a virág gyors mulandóságát. Az apostol szerint ilyen az emberi élet és dicsősége, amire sokan oly büszkék: pedig hamar „szárad” (ξηραίνω) és gyorsan „elhull” (ἐκπίπτω). Ezek a mulandó emberi élet metaforái, amelyeknek csak az Úr beszéde (ῥῆμα κυρίου) képes ellenállni: az megmarad örökké. Aki túl akarja élni saját múlását, annak újjá kell születnie, de már nem testből és vérből, hanem abból a romolhatatlan mennyei magból - Lélek által, Isten igéjéből. De az újjászületés nem élmény vagy vallási tapasztalt csupán, hanem igazi életre keltés, az Úrban való új élet.⁹ Ennek gyökere az Úr örök élő beszédében van. Jézus ezt a beszédet hozta a földre és hirdette, sőt maga is azzá vált; az apostol ezt az élő igét (ῥῆμα) tolmácsolja tovább gyülekezeteknek. Mert nem létezhet más Istenszava, csak amit Krisztus hirdetett és testesített meg.

⁵ Vö. ApCsel 2,23; Róma 16,25; Ef 1,4; 2Tím 1,9-10; Zsid 11,40.

⁶ Ehhez a krisztológiai hitvalláshoz vissza fog még az apostol térni a 1Pt 3, 18-22 szövegében.

⁷ Vö. ApCsel 2,16-21; 1Kor 10,11; Zsid 9,26; 1Jn 2,18 stb.

⁸ Korábbi problémákhoz vö. pl. Erich GRÄSSER, *Das Problem der Parusieverzögerung in den synoptischen Evangelien und in der Apostelgeschichte*, BZNW 22, Töpelmann, Berlin 1957, 216kk.

⁹ E. SCHWEIZER, *Der erste Petrusbrief*, [Prophezei], Zürich, Zwingli Verlag, 1942, 32.

1. A bűnös reménység

Sokat álmodoznak az emberek, és hányják-vetik képzeleteiket a jobb életről, de a bűnalapra épített álombáz összeomlik. Azért van olyan sok összetört élet, mert sok olyan reménység volt dédelgetve, amelynek nem lehetett jövője. Az élet keményen igazolja, hogy amely reménység vak, nem juthat teljességre – annál inkább az, amely a bűn gyökereiből táplálkozik. A bűnös vágy ugyanis csak bűnös reménységet szülhet. De annak a vége is csak bűn lehet. Ahol a bűn, ott a fájdalom, és a csalódás is. A teljesség pedig nem boldog öröm, hanem keserű kijózanodás, sajnos sokszor jóvátehető lehetőség nélkül.

2. A keresztyén (igaz) reménység

A keresztyén reménység nem önmagában van, és nem a hívő ember tudására vagy képességeire épül – mert akkor nagyon gyenge lenne. Hanem Isten támasztja azt alá sok-sok ígéretével, és ha kell, csodáival is. A keresztyén reménység Isten kegyelméről szól, annak gazdag kiadásáról és megragadásáról. Azt is tudja a hívő szív, hogy a legnagyobb reménység nem tárgyakat, embereket vagy élményeket céloz meg, hanem magát Jézus Krisztust. Az ő személye a legnagyobb ígérete az Atyának, amiért érdemes minden szenvedést elviselni. Az ő megjelenésénél válik ez világossá. Addig marad a reménység – minden titkával és vonzalmával együtt.

3. Az új életben való járás

Minden járás elkezdődik egyszer – bátor elindulással, de ingadozó léptekkel, s olykor orra-bukással is. De aki már egyszer kipróbálta és átélte (pl. súlyos autóbaleset után) a járás gyönyörűségét, az elesés után nem marad a földön fetrengni, hanem siet gyorsan felállni és újra járni. A lelki életben sem lehet ez másképp. Az elindulásnak és járásnak vannak örömei, de félelmei is. A megtérés által csatlakozunk ugyan Krisztushoz, aki olykor kézen fogva vezet, de régi életünk és természetünk árnyékként követ minket. Ha nem vigyázunk, hamar „megelőzhet” minket, és akkor nemcsak az elesés keserű fájdalma fog gyötörni, hanem a „sérülések” is, amit az elbukás ejt rajtunk. Ezért kell jól a lábunk elé nézni (vigyázni), hogy ne hemperegve járjunk az új életben, hanem Krisztusba kapaszkodva, de felemelt fővel (Mik 7,8).

4. Isten szentségében élni

Nem egyszerű dolog Isten szentségében élni, vagy szentté lenni, hiszen tökéletes szentséget ebben a földi életben nagyon nehéz elérni. Mégis nem valamilyen erőfeletti erőlködésről van szó, hanem annak megtapasztalásáról, amit már az ószövetségi nép is tudhatott, hogy ti. a mi szentségünk nem magunkból van, nem a mi „produktumunk”, hanem Isten az, aki szentté tesz minket (3Móz 19,8!). Ezért Isten szentsége után vágyva, hogy annak erőterében élhessünk, nem jelent tökéletes állapotot – az csak a mennyben várható. Sokkal inkább olyan dinamikus létet, amiben Isten dicsősége zavar nélkül érvényesülhet.

5. Az atyáktól örökölt hiábavaló élet

Isten szentségével komor ellentétben áll az atyáktól örökölt hiábavaló élet. Miközben az első felemel, a másik lesújt, az egyik dicsőséget ad, a másik porig aláz. Nem minden felemelő, ami a szülőktől marad ránk, amire a szülők büszkék lehetnének. Sok nagyon rossz természeti vonást öröklünk, ami későbbi életünkben nem kis keserúséget hoz ránk. Sajnos, észrevétlenül is át vesszük a szülők bűnös szokásait, néha csúnya szóhasználatukat is. De az a legrosszabb, amikor a szülők hiábavaló gondolkodást és üres lelket hagynak gyermekeikre, és ezzel a biztos pusztulásba indítják el őket. Nehéz megfordítani ezt az irányt; valószínű, hogy az ember egyedül nem is teheti, nem képes rá. De Krisztus azért szenvedett és halt meg – leszállva a halál és pokol mélységeibe, hogy onnan is fel tudja hozni azt, aki „odatévedt” szülei hiábavaló élete miatt. Nagy felelősség van a szülőkön, hogy ne halált hagyjanak gyermekeiknek örökségül, hanem a Krisztusban való új életet.